Asiantuntijalausunto: HE 29/2019

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostolle

Loimu ry:n lausunto valtion talousarviosta vuodelle 2020

Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto maatalousjaostolle valtion talousarviosta vuodelle 2020. Loimu ry edustaa laajalti biotalous- ja luonnonvara-alojen akateemisia ammattilaisia ja muistuttaa, että Suomen biotalousstrategian tavoitteena on nostaa biotaloutemme tuotos 100 miljardiin euroon vuoteen 2025 mennessä ja luoda 100 000 uutta työpaikkaa. Ilmastonmuutoksen torjunnassa biotaloudella ja etenkin metsillä on merkittävä rooli.

Lausumme seuraavaa:

Luonnonvarakeskus (momentti 30.01.05)

Vuonna 2014 Metsäntutkimuslaitoksen, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen talousarviomäärärahat olivat yhteensä 94,9 M€. Nämä kolme tutkimuslaitosta yhdistettiin seuraavana vuonna Luonnonvarakeskukseksi (Luke). Vuodelle 2020 Luken määrärahaksi esitetään vain 74, 039 M€.

Vaikka otetaan huomioon päällekkäisen hallinnon purkaminen tutkimuslaitosten yhdistyttyä, on selvää, että yli 20 miljoonan euron lasku määrärahoissa on merkinnyt myös tutkijoiden sekä toimipaikkojen määrän selvää vähenemistä. Budjettirahoituksen pienuuden takia Luken tutkijat joutuvat myös käyttämään merkittävän osan työajastaan tutkimisen sijaan ulkopuolisen rahoituksen hakemiseen tarpeellisiin tutkimushankkeisiin. Suomi on menettänyt asemaansa mm. maailman metsäntutkimuksen johtavana valtana samaan aikaan kun metsiin kohdistuvat ympäristö- ja ilmastonmuutospaineet kasvavat.

Toimiminen kasvavasti ulkopuolisen rahoituksen varassa merkitsee kaiken tutkimustoiminnan pohjana olevan perustutkimuksen vähenemistä, sillä potentiaaliset ulkopuoliset rahoittajatahot ovat ensisijaisesti kiinnostuneet vain heitä itseään palvelevasta soveltavasta tutkimuksesta. Vaarassa ovat etenkin metsäntutkimuksen pitkäaikaiset ja kansainvälisestikin ainutlaatuiset kenttäkokeet ja aikasarjat, koska metsäpuolelta puuttuu Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) kaltainen rahoitusinstrumentti ja koska maa- ja elintarviketalouden sekä vesi- ja kalatalouden tutkimukseen on myös paremmin tarjolla EU-rahoitusta kuin metsäntutkimukseen. Erityisen huolissaan Loimu on metsänjalostuksen, turvemaiden tutkimuksen sekä metsätuho- ja muun metsäeläintieteen tutkimuksen ja tutkijakunnan jatkuvuudesta Lukessa.

Luken rooli viranomais- ja asiantuntijapalvelujen tuottajana viranomais- tai poliittisen päätöksenteon tueksi sekä bio- ja kiertotalouden uusien ratkaisujen kehittäjänä on todella merkittävä ja Suomen tekemät kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö kasvattavat edelleen tätä tarvetta. Nykytasoinen valtion budjettirahoitus ei ole kuitenkaan ole riittävä turvaamaan Luken toimintakykyä.

Loimu ry esittää, että Luonnonvarakeskuksen määrärahoihin tehdään selkeä ja pysyvä tasokorotus, joka ohjataan erityisesti perustutkimuksen sekä ilmastonmuutoksen torjunnan vaatimien ja muiden kansainvälisten tutkimusvelvoitteiden täyttämiseen. Tasokorotuksen tulisi olla vähintään 10 miljoonan euron luokkaa.

Valtionapu 4H-toimintaan (momentti 30.10.55):

4H-järjestön tekemä nuorisotyö erityisesti maaseudulla on tärkeää luonnonvara-alojen ja biotalouden tulevaisuuden työvoiman kannalta. 4H.n yrittäjyyskasvatuksella myös vaikutetaan siihen, etteivät nuoret jäisi koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. On laskettu, että yhden syrjäytyneen nuoren kustannukset yhteiskunnalle voivat olla jopa yli miljoona euroa.

4H työllistää vuosittain yli 7 000 nuorta, joille maksettujen palkkojen yhteissumma oli vuonna 2018 yli 4 300 000 euroa. 4H-toiminnassa on mukana lisäksi 1 500 nuorta 4H-yrittäjää, joiden yritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2018 oli noin 1,5 M€. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen hidastamiseen 4H-järjestö on kehittänyt Taimiteko-toimintamallin, jonka tavoitteena on sekä työllistää suomalaisia nuoria että lisätä metsien hiilinieluja istuttamalla taimia alueille, jotka eivät ole olleet enää vuosikymmeniin aktiivisen metsä- tai maatalouden piirissä.

4H-toiminnan merkityksellisyydestä huolimatta järjestön valtionapua on laskettu viime vuosina. TAE 2020:ssa esitetään 4H-toiminnan valtionavun leikkaamista 100 000 eurolla, jolloin vuoden 2020 valtionapu olisi 3,805 miljoonaa euroa.

Loimu ry esittää, että valtion vuoden 2020 budjetissa 4H-toiminnan määrärahoja korotetaan 300 000 euroa, mikä varmistaa 4H-nuorisotoiminnan jatkuvuuden.

Ruokaviraston toimintamenot (momentti 30.20.01)

MMM:n hallintoalan yhtenä päätavoitteena on rakentaa kestävää ruokajärjestelmää. Kuten TAE 2020:ssa todetaan, ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä, kuten tauteja. Elintarviketurvallisuuden turvaamisessa keskeinen toimija on 1.1.2019 perustettu Ruokavirasto.

Ruokavirasto tiedotti 23.10.2019 aloittavansa yt-neuvottelut tavoitteenaan viiden miljoonan euron säästöt 2020. Työnantajan mukaan Ruokavirastoa edeltäneiden Elintarvikevirasto Eviran ja Maaseutuvirasto Mavin toimintamenomäärärahat eivät ole riittäneet Ruokaviraston toiminnan ylläpitämiseen. Neuvotteluiden piirissä on koko viraston henkilöstö, ja työantajan arvion mukaan virasto vähentää enintään 95 henkilötyövuotta, osa-aikaistaa enintään 15 henkilöä ja mahdollisesti lomauttaa kaikki työntekijät. Sopeuttamistoimet on työnantajan mukaan mitoitettu kattamaan kehyskauden 2020-2023 tiedossa olevat vähennystarpeet. Suomalaisten elintarviketurvallisuuden ennestäänkin vähäisin voimin tapahtuva valvonta on nyt uhattuna ja emme voi odottaa jotakin elintarvikeskandaalia tapahtuvaksi, jotta eduskunta korjaisi tilanteen.

Loimu ry esittää, että Suomen elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi valtion vuoden 2020 budjetissa Elintarviketurvallisuusviraston määrärahoja nostetaan 5 miljoonalla eurolla.

Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (momentti 30.40.22)

Luonnonvara- ja biotalouden edistämisen siirtomäärärahan kasvattaminen 29,25 miljoonaan euroon kuluvan vuoden pohjanoteerauksesta (6,45 milj. €) on erittäin myönteistä ja myös perusteltua hallitusohjelman mukaisesti. Määrärahaa tulee Loimun mielestä jatkaa ja edelleen kasvattaa tulevina vuosina maankäyttösektorin toimien vahvistamiseksi ilmastonmuutoksen hillinnässä sekä kansallisen biotalousstrategian ja kansallisen metsästrategian toteuttamiseksi.

Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (momentti 30.40.44)

Momentin pääosa menee kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (Kemera) mukaisiin tukiin. Määrärahaa esitetään samansuuruiseksi TAE 2020:ssa kuin kuluvana vuonna (56,23 milj. €). Kemera-rahoituksella on merkittävä rooli kestävän metsätalouden edistämisessä yksityismetsätaloudessa.

Loimu ry esittää, että mikäli kuluvan vuoden Kemera-määrärahoja jää käyttämättä, käyttämättä jäävä osuus siirrettäisiin käytettäväksi ensi vuonna lisätalousarvion kautta.

Metsäluonnon hoidon edistäminen (momentti 30.40.45)

Loimu ry pitää myönteisenä, että metsäluonnon hoidon edistämiseen esitetään TAE:ssa kahden miljoonan euron lisäystä (7,027 milj. € vuonna 2020), mikä mahdollistaa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSOn laajentamisen yksityismetsissä. METSOn suojelutavoitteen saavuttaminen edellyttäisi kuitenkin 9 miljoonan euron tasoa maa- ja metsätalousministeriön arvion mukaan. Lisäksi METSO-rahoituksen kasvattaminen ei näy mitenkään ohjelman keskeisen toimijan ja edistäjän Suomen metsäkeskuksen henkilöstöresursseissa. Metsäkeskuksen laskelman mukaan yhden miljoonan euron määrärahan lisäys tarkoittaa noin 300 000 euron lisäkustannusta metsäkeskukselle.

Loimu ry esittää, että metsäluonnon hoidon edistämisen määrärahaa nostetaan vuonna 2020 miljoonalla eurolla ja edelleen vuonna 2021 jälleen miljoonalla eurolla ja, että määrärahan käytön vaatima henkilöstöresurssien lisäys otetaan huomioon Suomen metsäkeskuksen budjetissa (momentti 30.40.46).

Suomen metsäkeskus (momentti 30.40.46)

Suomen metsäkeskuksen merkitys on ratkaiseva sekä kestävän metsien käytön edistämisessä että perinteisen metsäteollisuuden ja uuden biotalouden raaka-ainesaannin kannalta. Metsävaratiedon kehittäminen ja metsäkeskuksen toimintojen digitalisointi vaatii metsäkeskukselta jatkuvia investointeja. Silti metsäkeskuksen rahoitus valtion budjetista ja sen perusteella määräytyvä henkilöstötyövuosien määrä ovat pitkään olleet laskevia. Metsäkeskuksen valtionapu on vuodesta 2012 vuoteen 2020 supistunut 11 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa 22 %:n vähennystä.

Ensi vuoden valtionapu metsäkeskukselle on samalla tasolla kuin kuluvan vuoden 39,16 milj. euroa, mutta valtionapuun perustuvan henkilötyövuosien määrän arvioidaan TAE 2020:ssa edelleen pienentyvän. Kuitenkin pelkästään uusi metsävaratietojen inventointimenetelmä edellyttää metsäkeskukselta 24 henkilötyövuoden lisäresurssia sekä kasvavia ostopalveluja. Inventointikierron lyhentyminen kuuteen vuoteen kasvattaa henkilöstöresursseja vievän koealamittausten tarvetta. Kasvavien aineistojen käsittely vaatii myös aiempaa enemmän asiantuntijatyötä. Lisäksi Metso-rahoituksen kasvaminen kahdella miljoonalla eurolla (momentti 30.40.45) vaatii viiden henkilötyövuoden panoksen. Metsäkeskuksen lisäresurssien tarve vuonna 2020 on yhteensä 29 henkilötyövuoden suuruinen, mikä vastaa noin kahta miljoonaa euroa määrärahoissa. Lisäksi tarvitaan ostopanoksia noin miljoonalla eurolla. Valtionavussa ei ole myöskään otettu huomioon mahdollisten ja vielä neuvottelematta olevien palkankorotuksien vaikutusta kustannuksiin vuonna 2020.

Esitämme, että Suomen metsäkeskuksen rahoitus vuodelle 2020 nostetaan 41,2 miljoonaan euroon, mikä vastaa vuoden 2017 vahvistetun tilinpäätöksen tasoa.

Metsähallitus (momentti 30.64, erityisesti 30.64.50):

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetettu tulostavoite sekä tuloutus valtiolle ovat olleet jatkuvasti kasvussa samaan aikaan kun yhteiskunnalliset paineet taloustoiminnan ulkopuolelle siirrettävien alueiden kasvattamisesta sekä vähemmän tuottavien hakkuumenetelmien käyttöönotosta ovat kasvussa. Tämä ristiriita näkyy valtionmetsien hakkuiden konfliktiherkkyytenä. Metsähallituksen Metsätalous Oy:n tulostavoitetta ei tulisi jatkuvasti nostaa – etenkin nyt kun näkyvissä on puumarkkinatilanteen heikentyminen.

Momentilta 30.64.50 rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön määrärahoilla metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia valtion mailla, retkeilypalveluita valtion retkeilyalueilla ja muilla virkistyskäyttökohteilla sekä erävalvontaa. Metsähallituksen Metsätalous Oy ei saa subventoida Metsähallituksen Luontopalveluja, koska liiketoiminnan ja budjettirahoitteisten julkisten hallintotehtävien välille on rakennettu tiukka palomuuri. Esitämme harkittavaksi, että joissain erikseen määritellyissä tilanteissa olisi mahdollista joustaa tuosta periaatteesta ja suunnata Metsähallituksen liiketoiminnan valtiolle tuloutettavasta osuudesta osa suoraan julkisille hallintotehtäville.

Eräs tällainen kohde voisi olla erilaisten rakenteiden ja Metsähallitukselle siirrettyjen kulttuurihistoriallisten kohteiden korjausvelka. Merkittävä korjausvelka koskee niin maa- ja metsätalousministeriön rahoittamia valtion retkeilyalueita ja muita virkistyskäyttökohteita kuin myös ympäristöministeriön momentilta 35.10.52 rahoittamia luonnonsuojelualueita. Vaikka YM:n rahoitus momentille 35.10.52 kasvaa vuonna 2020 selvästi aiemmasta ja MMM:nkin rahoitus momentille 30.64.50 hieman, Luontopalvelujen vastuulla olevan valtion arvokkaan rakennusperinnön ja arkeologisten kohteiden korjausvelaksi arvioidaan edelleen yhteensä n. 70 M€.

Metsähallituksen Luontopalvelujen lokakuussa 2017 julkistetun korjausvelkalaskelman mukaan MMM:n momentilla rahoitettavien retkeily- ja virkistyskohteiden korjausvelka on n. 6,7 M€, mitä momentin 30.64.50 rahoitus ei riitä kattamaan. Laskelma ei lisäksi sisällä esimerkiksi valtion retkeilyalueiden kehittämiseksi tarvittavia uusia investointitarpeita.

Esitämme Metsähallituksen momentille 30.64.50 selkeää tason nostoa tuleviin kehyksiin 6,7 miljoonan euron korjausvelan hoitamiseksi. Loimu ry myös esittää, ettei Metsähallituksen tulostavoitetta tulisi jatkuvasti nostaa.

Helsingissä 24.10.2019

Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry

Mikko Salo
Toiminnanjohtaja

Jukka Sippola
Neuvottelupäällikkö